

AI พันธมิตรใหม่ของบรรณารักษ์

: ทักษะของนักวิชาการ ผู้บริหารห้องสมุด และบรรณารักษ์วิชาชีพ

คณะกรรมการบริหารชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้เรียบเรียงการบรรยายและการเสวนาวิชาการจากนักวิชาการ ผู้บริหารห้องสมุด และบรรณารักษ์วิชาชีพ ที่ได้มาแสดงทักษะและประสบการณ์ในการนำ Generative AI มาใช้งานห้องสมุด โดยนำเสนอมุมมองทางด้านนโยบาย การบริการ การออกแบบและจัดพื้นที่เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ การนำมาใช้งานบริการและงานเทคนิค รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อจำกัด และแนวทางการดำเนินงานในด้านบริหาร ด้านผู้ให้บริการ และด้านผู้ใช้บริการ การนำ AI tools มาใช้ในห้องสมุดนั้นควรคำนึงถึงความสามารถและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน การนำ AI มาใช้ในห้องสมุดจะมีลักษณะของการทดลองนำมาใช้ (experimental learning) และเกิดงานใหม่ซึ่งเกิดงานประจำที่เรียกว่า Machine Learning Librarian ดังนั้นห้องสมุดจึงควรทำแผนยุทธศาสตร์ AI เพื่อให้ห้องสมุดพัฒนาตามระดับความพร้อมซึ่งรวมถึงการพัฒนาผู้ให้บริการ การบูรณาการ AI กับพื้นที่ทางกายภาพ การจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม การศึกษาการใช้งานและสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

คำสำคัญ : AI, ปัญญาประดิษฐ์, เทคโนโลยี, ห้องสมุด

(Received: 21 May 2025; Revised: 10 October 2025; Accepted: 10 October 2025)

¹ คณะกรรมการบริหารชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา วาระประจำปี พ.ศ. 2567-2568

**AI, a new partner for librarians : Views from academics, library administrators,
and professional librarians**

Executive Committee of Academic Librarians Group¹

Abstract

This article is compiled from lectures and seminars featuring academics, library administrators, and professional librarians who shared their views and experiences on implementing generative AI in libraries. They present about policy frameworks, library services, space design, and applied AI in technical and library services jobs, including related factors, constraints, and operational guidelines that affect management, service provision, and user experiences. The use of AI tools in libraries should consider different capabilities and limitations. The librarian role will change to focus on experimental learning, which is a good practice to learn more about AI and transition the librarian role towards a specialized "Machine Learning Librarian". The article recommends developing comprehensive AI strategic plans that enable libraries to progress, including human resources development. Such plans should integrate AI technologies with physical library spaces, allocate resources appropriately, analyse usage systematically, and continuously assess user satisfaction

Keywords: Artificial intelligence, Generative AI, Technology, Library

¹Executive Committee of Academic Librarians Group for the 2024-2025 term

บทนำ

ความก้าวหน้าในวิชาชีพเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ ได้ติดตามความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชมรมบรรณารักษศาสตร์สถาบันอุดมศึกษา สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงจัดโครงการประชุมวิชาการและการประชุมสามัญประจำปี 2567 ร่วมกับหอสมุดแห่งชาติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในหัวข้อเรื่อง “AI พันธมิตรใหม่ของบรรณารักษ์” เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 เวลา 08.00 – 12.00 น. ผ่านระบบออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้บรรณารักษ์ ผู้บริหารห้องสมุด และผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ได้รับแนวคิดและความรู้ในการนำ AI มาใช้ในการปฏิบัติงานได้เหมาะสม พัฒนาบริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ มีจริยธรรม และมีสมดุลระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยี และ 2) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้ AI ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจาก AI เป็นปัญญาประดิษฐ์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน มีการนำไปใช้ในการช่วยทำงานต่าง ๆ หลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเป็นผู้ช่วยนักวิจัย นำไปใช้ทางด้านการเกษตร ด้านการศึกษา เป็นต้น รวมถึงการนำมาใช้ในวงการห้องสมุดด้วย บทความนี้จะกล่าวถึง AI ประเภท Generative AI หรือ AI Tools ที่มีห้องสมุดหลาย ๆ แห่งให้ความสนใจในการนำมาใช้ในงานด้านบริหารจัดการ งานเทคนิค และงานบริการ โดยเฉพาะห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้มีการนำ AI มาช่วยในการทำงานของห้องสมุดมาระยะหนึ่งแล้ว แต่ละห้องสมุดก็มีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไปตามบริบท หากถอดบทเรียนจากประสบการณ์การใช้ AI ในฐานะที่ AI เป็นพันธมิตรใหม่ของบรรณารักษ์จะเป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษ์และวงการห้องสมุดอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในเชิงนโยบาย การนำเอา AI มาเพิ่มประสิทธิภาพในงานเทคนิคและงานบริการ เป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีความคล่องตัว ยกระดับทักษะบรรณารักษ์ การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร และสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้ใช้บริการที่ดีขึ้น จึงเป็นที่มาในกำหนดหัวข้อ AI พันธมิตรใหม่ของบรรณารักษ์ในการประชุมในครั้งนี้ขึ้น เพื่อเป็นการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ในการใช้งาน AI ให้กับผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด นับเป็นการส่งเสริมบทบาทห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้ทันสมัย รองรับการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 กำหนดการจัดโครงการประชุมวิชาการและสามัญประจำปี 2567

การประชุมวิชาการและสามัญประจำปี 2567 ครั้งนี้ มีการบรรยาย 2 เรื่อง ได้แก่ “LIFE Space กับการพัฒนาห้องสมุดในทิศทางโลกดิจิทัล” วิทยากรโดย รศ. ดร. อัญญฐา ดิษฐานนท์ ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ “ความท้าทายของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศเพื่อรับมือเทคโนโลยี AI : มุมมองเชิงนโยบาย” วิทยากรโดย รศ. ดร. ทรงพันธ์ เจริมประยงค์ และการเสวนา 1 เรื่อง ได้แก่ “ความร่วมมือจากพันธมิตรใหม่ในบริการและงานเทคนิค” วิทยากรโดย นายชัยสิทธิ์ อังคะปัญญาเดช หัวหน้างานบริการทำพระจันทร์ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และนายรัฐธีร์ ปกีสสุริย์โชติ กลุ่มภารกิจงานจัดการทรัพยากรสารสนเทศ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีนางสาวสิริพร ทิวะสิงห์ บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และกรรมการชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งเนื้อหาสาระความรู้จากการบรรยายนั้นเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในงานห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ คณะกรรมการชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษาจึงเห็นว่าควรจะสรุปสาระจากการบรรยายเพื่อเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

LIFE Space กับการพัฒนาห้องสมุดในทิศทางโลกดิจิทัล

รองศาสตราจารย์ ดร.อัญญฐา ดิษฐานนท์ ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บรรยายเรื่อง “LIFE Space กับการพัฒนาห้องสมุดในทิศทางโลกดิจิทัล” ได้ยกตัวอย่างของหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีการพัฒนาให้ก้าวทันและตอบสนองต่อเทคโนโลยี ปัจจุบัน หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยกระดับเป็น “My Life My Library ห้องสมุดส่วนหนึ่งในชีวิตคุณ” เพื่อให้ผู้ใช้บริการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีประสบการณ์ที่ดีที่สุด สอดรับกับวิสัยทัศน์ Library of Life ที่จะส่งเสริม

การเรียนรู้และมอบทักษะในอนาคตแก่สังคม เน้นยุทธศาสตร์ 4 ด้าน คือ **LIFE** ประกอบด้วย L : Learning journey, I : Infinite inspiration, F : Friendly library และ E : Engaging experience เริ่มจากเรื่องแรกคือ L : Learning Journey คือการให้ทักษะการเรียนรู้ในอนาคต จัดสรรพื้นที่และทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เรื่องที่ 2 I : Infinite inspiration คือการพัฒนานวัตกรรมของห้องสมุดในการบริการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เรื่องต่อมานั้นพูดถึง F : Friendly library คือการพัฒนาความร่วมมือทั้งเครือข่ายภายในห้องสมุดและภายนอกห้องสมุด เพื่อขยายองค์ความรู้ให้กว้างขึ้น เรื่องสุดท้ายพูดถึง E : Engaging experience คือความยั่งยืน สิ่งแวดล้อม สังคม ธรรมชาติ การใช้อุปกรณ์ในการวิเคราะห์กระบวนการต่าง ๆ ในห้องสมุด เพื่อเลือกเส้นทางการตัดสินใจที่คุ้มค่าที่สุดสำหรับการดำเนินงานในปีปัจจุบันและในปีถัดไป

การพัฒนา LIFE Space ของหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษา Library space trends ในการออกแบบเพื่อการสร้างประสบการณ์ของผู้ใช้บริการให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าแก่การพัฒนาและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการใช้ทรัพยากรของห้องสมุด โดยการออกแบบที่คำนึงถึงทั้งพื้นที่ (ออนไลน์) และระบบดิจิทัล (ออนไลน์) ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการและตอบโต้วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่กับคนทุก ๆ วัยให้ได้มากที่สุด

แนวคิด Library space trends ที่หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศึกษาและนำมาใช้ในการมาออกแบบและพัฒนาห้องสมุด ประกอบด้วย

1. Flexible & Multi-functional space พื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ง่าย รองรับกิจกรรมที่หลากหลาย ด้วยการใช้เฟอร์นิเจอร์แบบโมดูลาร์
2. Collaborative & community areas ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เช่น การจัด Co-working Space และ Book Club
3. Blending physical & digital experience ผสมผสานประสบการณ์การใช้งานแบบดิจิทัลกับพื้นที่จริง (Online to offline)
4. Zoning for different needs แบ่งพื้นที่ตามลักษณะการใช้งานอย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ
5. Green & sustainable library การออกแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และให้ความรู้ด้านความยั่งยืนแก่ผู้ใช้บริการ
6. Enhancing user experience & well-being คำนึงถึงสุขภาพของผู้ใช้ เช่น โต๊ะยืนและพื้นที่พักผ่อน
7. Inclusivity & universal design ออกแบบให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงได้ เช่น ทางลาดสำหรับผู้ใช้รถเข็น

8. Interactive showcases & exhibitions พื้นที่จัดกิจกรรมและนิทรรศการที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความมีส่วนร่วม เชื่อมโยงผู้ใช้บริการกับสังคม และเปิดทดลองการใช้โซนต่าง ๆ ให้ผู้ใช้บริการเชื่อมโยงกับห้องสมุดโดยตรง เช่น การจัดกิจกรรม Random dance, Library of life การเรียนรู้ทักษะชีวิต TU B-Sport 2024 การแข่งบอร์ดเกมในห้องสมุด เป็นต้น

หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้นำ Library space trends ทั้งหมดมาศึกษาและวิจัยร่วมกับผู้บริหารและบรรณารักษ์เกิดเป็น “การจัดการพื้นที่ตามแนวคิดใหม่ Library of Life” เพื่อให้ตรงกับวิสัยทัศน์ของห้องสมุด สรุปผลได้ว่า การจัดการพื้นที่นั้นส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของห้องสมุด จากนั้นนำข้อสรุปมาใช้ในการออกแบบและจัดพื้นที่บริการ ออกเป็นเป็น 4 โซนหลัก ได้แก่ Co-working space, Inspiration space, Earning space และ Performative space มีการนำแนวคิด Library of things มาใช้ในการสร้างแผนที่ที่เชื่อมโยงกับการใช้งานและแสดงเอกลักษณ์ของแต่ละโซนให้ชัดเจน ส่งผลให้ผู้ใช้บริการเข้าใจบริการหรือบริบทของแต่ละโซนได้ง่ายขึ้น พร้อมวางแผนการจัดสรรอุปกรณ์ การกำหนดรายละเอียดการใช้พื้นที่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น AI ได้อย่างเหมาะสมในแต่ละบริบท

การใช้ AI เพื่อเสริมศักยภาพหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในการห้องสมุดสมัยใหม่

ในเอเชียแม้ว่าการใช้ AI ในประเทศไทยจะยังอยู่ในระยะเริ่มต้น เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น จีน และเวียดนาม แต่หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญของ AI จึงได้จัดทำ AI Strategy พร้อมจัดอบรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอย่างถูกต้อง ทั้งในส่วนของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ โดยแบ่งระดับการใช้ AI ออกเป็น 8 ระดับ ตั้งแต่ระดับเบื้องต้นคือ ยังไม่เข้าใจ AI ไปจนถึงระดับสูงสุดคือ การใช้ AI เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ (New s-curve) ระดับการใช้งาน AI 8 ระดับ ได้แก่

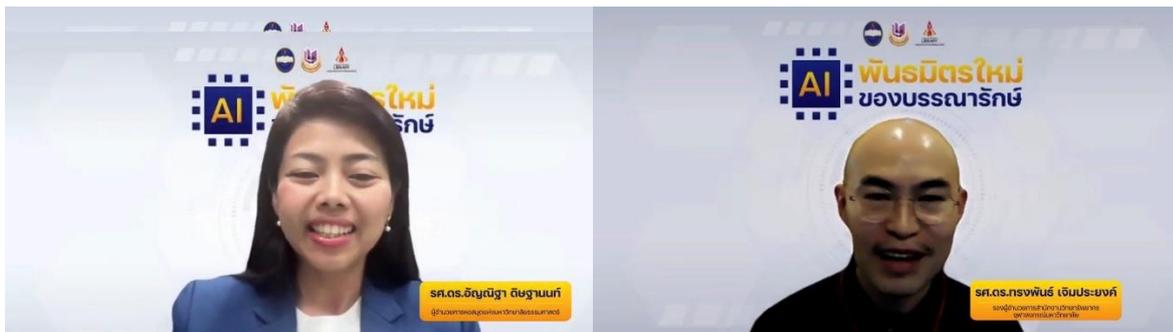
ระดับ ความรู้ ทักษะ ความสามารถด้าน AI

1. ยังไม่เข้าใจ AI คืออะไร
2. เคยใช้ AI บ้างแล้ว
3. ใช้ AI ช่วยงานค้นหาข้อมูล
4. เริ่มสร้าง Prompt ที่มีประสิทธิภาพ
5. ใช้ AI เป็นโค้ชส่วนตัว
6. ใช้ AI Tool ผสมใน Workflow
7. ใช้ AI เป็นแกนหลักในองค์กร
8. ใช้ AI เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ (New s-curve)

ตัวอย่างการส่งเสริมการใช้งาน AI ที่หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้ ได้แก่ การสรุปวิดีโอ YouTube การแปลงไฟล์เอกสาร และการสรุปเว็บไซต์ เพื่อช่วยลดระยะเวลาในการค้นคว้า ปัจจุบัน

หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่ในระหว่างการพัฒนา AI สำหรับระบบแนะนำหนังสือ (Book recommendation system) โดยใช้เทคโนโลยี Machine learning เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ

สรุปได้ว่าแนวคิด LIFE Space เป็นเครื่องมือสำคัญที่สะท้อนบทบาทใหม่ของห้องสมุดในยุคดิจิทัล โดยไม่เพียงแต่เน้นการเข้าถึงทรัพยากรความรู้เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ การเชื่อมโยงเทคโนโลยีดิจิทัลกับพื้นที่ทางกายภาพ และการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การออกแบบพื้นที่ตามแนวโน้มใหม่ และการประยุกต์ใช้ AI อย่างมีกลยุทธ์ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การยกระดับห้องสมุดให้เป็น “พื้นที่แห่งชีวิต” ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง สำนักหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงเป็นตัวอย่างของห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศที่นำแนวคิดนี้ไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านกายภาพ บริการ และการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะ AI เพื่อสนับสนุนบทบาทของบรรณารักษ์ยุคใหม่ และพัฒนาองค์ความรู้ในระดับประเทศให้พร้อมรับมือกับโลกอนาคตอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 ผู้บรรยาย รศ.ดร. อัญญิฐา ดิษฐานนท์ และ รศ.ดร.ทรงพันธ์ เจิมประยงค์

บทบาทของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศในการรับมือกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) : มุมมองเชิงนโยบาย

รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงพันธ์ เจิมประยงค์ อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ และรองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้มุมมองทางวิชาการผ่านการบรรยายในหัวข้อ "ความท้าทายของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ เพื่อรับมือเทคโนโลยี AI: มุมมองเชิงนโยบาย" โดยได้กล่าวถึงผลกระทบของ Generative AI ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ โดยเปรียบเทียบว่า ในอดีตการเข้าถึงข้อมูลผ่าน Google ทำให้การเข้าใช้ห้องสมุดลดลง และในปัจจุบัน AI ที่สามารถค้นหาและสร้างเนื้อหาได้เอง ยิ่งทำให้ความจำเป็นในการเข้าใช้ห้องสมุดลดลงไปอีก ดังนั้นการบริหารจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ จึงควรมีมุมมองที่สำคัญเกี่ยวกับ AI และบทบาทของห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รศ.ดร.ทรงพันธ์ ได้เสนอให้พิจารณาประเด็นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับ AI ในบริบทของการเรียนรู้และการวิจัย บุคลากรและนักวิจัยจำเป็นต้องมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับ Generative AI รวมถึงข้อจำกัดและโอกาสของเทคโนโลยีนี้
2. ความสัมพันธ์ระหว่าง AI กับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ห้องสมุดควรปรับตัวให้เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการทดลองใช้ AI เพื่อสนับสนุนการวิจัยและการศึกษาของผู้ใช้บริการ
3. การควบคุมกำกับ AI นโยบายและแนวทางการบริหาร ควรมีแนวทางเชิงนโยบายในการบริหารจัดการการใช้ AI ในห้องสมุด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ในด้านการนำเอา Generative AI มาใช้ในการสนับสนุนการวิจัย รศ. ดร.ทรงพันธ์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในการนำ AI มาใช้ในการวิจัย ซึ่งหลาย ๆ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยได้พัฒนาบริการนี้ รศ. ดร.ทรงพันธ์ ได้เน้นย้ำถึงปัจจัยที่ควรพิจารณาเมื่อนำ AI มาใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ความเป็นต้นฉบับและทรัพย์สินทางปัญญา การกำหนดสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ ของข้อมูลที่ AI สร้างขึ้น และข้อกำหนดเกี่ยวกับการคัดลอก การเผยแพร่ และการปรับแต่งข้อมูล
2. คุณภาพของข้อมูล ข้อมูลที่ AI ใช้และสร้างขึ้นต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นกลาง และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้การวิจัยคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือทางวิชาการ
3. ความเป็นส่วนตัว คำนึงถึงสิทธิ์ของการเป็นเจ้าของข้อมูล การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล และข้อกำหนดในการประมวลผลข้อมูล

ในด้านการพัฒนาบุคลากร รศ. ดร.ทรงพันธ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของห้องสมุดในการพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อเทคโนโลยี AI โดยเน้นว่า ในการใช้งานความถูกต้องอาจไม่ใช่สิ่งสำคัญอันดับแรก แต่ควรมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการทดลองและประสบการณ์จริง (Experimental learning) เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวและเข้าใจการใช้ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของบรรณารักษ์ในยุค AI จึงเปลี่ยนแปลงไป งานประจำจะทำให้เกิดบรรณารักษ์ที่เรียกว่า Machine learning librarian ซึ่งเกิดขึ้นจากลักษณะการทำงานและทักษะที่ต้องมี เพื่อศึกษาติดตามการนำ AI มาใช้ในการดำเนินงานของห้องสมุด ซึ่งภารกิจหลักในการใช้ AI ในงานห้องสมุด ได้แก่ 1) การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ใช้ Machine learning วิเคราะห์แนวโน้มการใช้งาน ปรับปรุงการจัดการคอลเลกชัน และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ 2) การพัฒนาระบบแนะนำสารสนเทศ ใช้ AI สร้างระบบแนะนำหนังสือ บทความ และทรัพยากรที่ตรงกับความสนใจของผู้ใช้ 3) การปรับปรุงระบบสืบค้น เพิ่มความแม่นยำและรวดเร็วของการสืบค้นผ่านเทคโนโลยี AI 4) การจัดทำและปรับปรุง Metadata อัตโนมัติ เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดหมวดหมู่และทำดัชนีข้อมูล และ 5) การศึกษาและติดตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ เรียนรู้และนำเทคโนโลยีล่าสุดมาปรับใช้ในงานห้องสมุด

ส่วนแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาห้องสมุดให้สอดคล้องกับ AI ในการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารห้องสมุดเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจาก AI รศ. ดร.ทรงพันธ์ ได้เสนอให้พิจารณาปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) งบประมาณ คำนึงถึงการลงทุนด้านเทคโนโลยี AI และการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจของ

การนำ AI มาใช้ 2) ผู้ใช้บริการ ควรมีการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้ ศึกษาความต้องการ และออกแบบบริการที่ตอบโจทย์การใช้งาน AI ในห้องสมุด 3) สถานที่และโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ว่าจะเทคโนโลยีจะเปลี่ยนไปแค่ไหน แต่ห้องสมุดยังมีภาพของการเป็น Library as a place จึงควรปรับเปลี่ยนห้องสมุดให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองใช้ AI และการเรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยี และ 4) การพัฒนาบุคลากรที่จะทำให้นักศึกษามีความรู้และทักษะใช้ AI Tools ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้นในยุคของ AI ห้องสมุดต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยต้องมองไปไกลกว่าการใช้ AI เพียงเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานทั่วไป แต่ควรคำนึงถึงวิธีการที่ห้องสมุดและบุคลากรจะสามารถอยู่ร่วมกับ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ รศ. ดร.ทรงพันธ์ ได้กล่าวไว้ว่า "ณ เวลานี้ ผู้ปฏิบัติงานไม่ควรคิดว่าเราจะใช้ AI อย่างไร แต่ควรคิดว่าเราจะอยู่กับ AI ได้อย่างไร"

AI ความร่วมมือจากพันธมิตรใหม่ในบริการและงานเทคนิค

ภาพที่ 3 วิทยากรเสวนา คุณชัยสิทธิ์ อังคะปัญญาเดช และคุณรัฐธีร์ ปภัสสุริย์โชติ

การใช้ AI ในงานบริการ คุณชัยสิทธิ์ อังคะปัญญาเดช หัวหน้างานบริการทำพระจันทร์ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้แสดงทัศนะและแบ่งปันประสบการณ์ในการนำ AI มาใช้ในการให้บริการของห้องสมุดว่า จากการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ การวิจัย และการให้บริการสารสนเทศ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงได้ดำเนินการนำ AI Tools มาให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและยกระดับศักยภาพของบรรณารักษ์และผู้ใช้บริการ

การให้บริการ AI Tools ของหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. เครื่องมือ AI ที่ให้บริการ

การนำ AI Tools มาใช้ในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการเพื่อสนับสนุนการเรียนและการทำวิจัย ได้มีการทยอยจัดหาและดำเนินการให้บริการทีละเครื่องมือพยายามจัดหา AI ให้ครอบคลุมความสามารถ

หลากหลายด้าน เพราะ AI แต่ละตัวนั้นมีความเก่งไม่เหมือนกัน โดย AI ที่มีการให้บริการในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2568) ได้แก่ 1) Turnitin ระบบตรวจสอบการคัดลอกและมีความสามารถในการตรวจจับเนื้อหาที่สร้างโดย AI 2) ChatGPT เครื่องมือ AI ด้านการประมวลผลภาษา 3) Gemini เครื่องมือสนับสนุนการคิดวิเคราะห์ และสืบค้น 4) Claude AI ระบบ AI ที่เน้นการประมวลผลเนื้อหาขั้นสูง 5) Grammarly ระบบตรวจสอบและปรับปรุงการใช้ภาษาอังกฤษ

2. จำนวนบัญชีผู้ใช้และงบประมาณ

หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงเครื่องมือ AI ดังกล่าว โดยพิจารณาจำนวนบัญชีผู้ใช้ที่เหมาะสมกับบริบทการใช้งานจริง ดังนี้

- Turnitin และ AI Writing detection ให้บริการแก่ 6,000 Users งบประมาณ 1,120,000 บาท/ปี โดย AI Writing ต้องส่งผลการวิเคราะห์ผ่านบรรณารักษ์เท่านั้น

- ChatGPT teams นำเข้า 6 บัญชี งบประมาณ 74,100 บาท/ปี แบ่งเป็นผู้ให้บริการ 5 บัญชี และทีมงานบรรณารักษ์ 1 บัญชี โดยสามารถสร้าง MyGPT ได้

- Gemini advanced จำนวน 1 บัญชี งบประมาณ 10,200 บาท/ปี

- Claude AI pro จำนวน 1 บัญชี งบประมาณ 15,000 บาท/ปี

- Grammarly pro จำนวน 1 บัญชี งบประมาณ 6,000 บาท/ปี

จำนวนบัญชีผู้ใช้เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาการใช้งานเพื่อให้ประกอบการตัดสินใจขอรับต่อ ชกเล็ก หรือ บอกรับ AI ตัวใหม่ในปีถัดไป

3. รูปแบบการให้บริการ

หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้บริการ AI Tools ครอบคลุมทั้ง 4 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตท่าพระจันทร์ ศูนย์รังสิต ศูนย์ลำปาง และศูนย์พัทลุง แต่พบว่ามีข้อจำกัดด้านลิขสิทธิ์ โดยอนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะภายในพื้นที่ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเท่านั้น จึงต้องออกแบบระบบให้ผู้ให้บริการต้องทำการสแกน QR Code เพื่อบันทึกข้อมูลการใช้งานและยืนยันตัวตนก่อนเข้าใช้งาน มีบริการจัดอบรมให้ความรู้แก่นบุคลากรและผู้ใช้บริการเกี่ยวกับการใช้งาน AI และการใช้เทคโนโลยีอย่างระมัดระวัง การใช้ Turnitin ตรวจสอบข้อความที่เขียนโดย AI ซึ่งในขณะนี้สามารถใช้งานได้เฉพาะเอกสารภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาไทยยังไม่สามารถรองรับได้

4. สถิติการให้บริการ

ได้มีการรวบรวมและศึกษาการใช้งานพบว่าเครื่องมือที่มีการใช้งานมากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ChatGPT 2) Gemini 3) Claude AI 4) Grammarly เมื่อจำแนกตามกลุ่มผู้ใช้งานที่ใช้บริการมากที่สุด พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นกลุ่มที่ใช้งาน AI Tools มากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์และนักวิจัย และบุคลากร เมื่อจำแนกตามคณะ คณะวิชาที่มีอัตราการใช้งานสูงสุด 5

อันดับแรก ได้แก่ 1) คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี 2) คณะนิติศาสตร์ 3) คณะเศรษฐศาสตร์ 4) คณะสหวิทยาการ และ 5) คณะศิลปศาสตร์

5. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสะท้อนถึงแนวโน้มต่อการให้บริการ AI Tools โดยมีรายละเอียดดังนี้ ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ที่ร้อยละ 86.53 จำแนกรายด้านพบว่า ผู้ใช้ร้อยละ 86.88 พึงพอใจต่อเครื่องมือ AI ร้อยละ 86.04 พึงพอใจต่อความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่อยู่ที่ ร้อยละ 85.80 พึงพอใจต่อความเหมาะสมของสถานที่ให้บริการ

6. แนวทางการพัฒนาในอนาคต

เพื่อให้การให้บริการ AI Tools มีความยั่งยืนและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีแนวทางพัฒนา ดังนี้

- เริ่มต้นจากการบอกรับ ChatGPT มาให้บริการเนื่องจากได้รับความนิยมสูงและผู้ใช้คุ้นเคย

- ดำเนินการสำรวจความต้องการ AI Tools เพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดหาในอนาคต

- พัฒนาการให้บริการบนพื้นฐานของความคิดเห็นจากผู้ใช้บริการ โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์ผู้ใช้งาน

การใช้ AI ในงานเทคนิค ซึ่งเป็นงานเบื้องหลังของห้องสมุด ตั้งแต่การจัดหาทรัพยากร การวิเคราะห์ และการจัดทำรายการสารสนเทศเพื่อการสืบค้น คุณรัฐธีร์ ปภัสสรีย์โชติ บรรณารักษ์ กลุ่มภารกิจงานจัดการทรัพยากรสารสนเทศ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แสดงความคิดเห็นและแบ่งปันประสบการณ์จากการทำงานว่า ในยุคที่ข้อมูลมีจำนวนมากและมีความหลากหลายมากขึ้น ห้องสมุดจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถจัดการทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในงานด้านเทคนิคการประยุกต์ AI โดยเฉพาะ ChatGPT ได้ถูกนำมาทดลองใช้เพื่อเพิ่มความแม่นยำ ลดภาระงานซ้ำซ้อน และส่งเสริมการตัดสินใจเชิงข้อมูลของบรรณารักษ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้ AI หนึ่งในแนวทางการประยุกต์ใช้ AI การใช้ ChatGPT ในการวิเคราะห์ข้อมูลของห้องสมุด โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

- การวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ทรัพยากร สามารถใช้ ChatGPT วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้ทรัพยากรของผู้ใช้บริการ เช่น ใครใช้อะไร ใช้ตอนไหน และใช้อย่างไรเพื่อประกอบการจัดสรรทรัพยากรที่ตรงกับความต้องการจริง

- การเปรียบเทียบและเสนอแนะ โดยให้ ChatGPT เปรียบเทียบข้อมูลของหน่วยงานกับข้อมูลอื่น ๆ จากภายนอก และแนะนำทรัพยากรที่ควรเพิ่มเติมในห้องสมุด

- การสำรวจแนวโน้ม โดยใช้ ChatGPT ในการค้นหาข้อมูลแนวโน้มความสนใจระดับโลก เพื่อจัดทำทรัพยากรใหม่ที่ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด

2. การวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศด้วย AI ในด้านการวิเคราะห์ทรัพยากร โดยมีการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

- การจัดทำ Metadata อัตโนมัติ ซึ่ง AI สามารถช่วยจัดทำหัวเรื่อง เลขหมู่ และข้อมูลบรรณานุกรมในปัจจุบันสำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อยู่ในช่วงทดลองใช้

- การเพิ่มความสมบูรณ์ของ Metadata Ftp โดยใช้ AI ในการเพิ่มเติมข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ให้รายการสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

- การทำสาระสังเขป AI สามารถช่วยสรุปเนื้อหาและจัดทำเรื่องย่อของหนังสือและทรัพยากรต่าง ๆ ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3. การสร้างระบบ MyGPT เพื่อวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ สำนักงานวิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พัฒนา MyGPT ซึ่งเป็นฟังก์ชันเฉพาะของ ChatGPT ที่ออกแบบมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของห้องสมุด โดยมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

- ป้อนข้อมูลในรูปแบบข้อความ เช่น เรื่องย่อ ผู้แต่ง หรืออัปโหลดรูปภาพบางส่วนจากหนังสือ

- ให้ ChatGPT ประมวลผลเพื่อจัดทำรายการทรัพยากร และเสนอหัวเรื่องหรือหมวดหมู่ที่เหมาะสม ผลการทดลองพบว่า ความถูกต้องของรายการที่จัดทำข้อมูลด้วย ChatGPT อยู่ในช่วง 54–75% โดยมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การเรียงลำดับตัวอักษรภาษาไทย การลงชื่อสำนักพิมพ์ และความแม่นยำของหัวเรื่องที่ยังไม่เสถียร

4. การศึกษา AI Tools ในงานเทคนิค ซึ่งได้มีการศึกษากรณีของ Routledge และ Routledge LC Labs พบว่า

- กรณีศึกษา Routledge ทดลองให้ AI จัดทำเรื่องย่อ พบว่า AI ทำได้ดีในหนังสือวิชาการ หากให้อ่านเฉพาะ 15 หน้าแรก ส่วนหนังสือนิยายควรให้อ่านทั้งหมด อย่างไรก็ตาม บางครั้งเนื้อหาที่ AI สรุปออกมาอาจมีลักษณะเหมือนโฆษณาหรือไม่ตรงกับสาระสำคัญของหนังสือ

- กรณีศึกษา Routledge LC Labs ทดลองใช้ AI หลายโมเดลเพื่อลงรายการสารสนเทศ โดยตั้งเป้าหมายความถูกต้องไว้ที่ 80% และมาตรฐานที่ 95% ผลลัพธ์ชี้ว่าไม่มีโมเดลใดสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อจำกัดของ MyGPT ที่ยังไม่สามารถตอบสนองมาตรฐานในระดับสูงได้

5. การพัฒนา AI Tools เพื่อใช้ในงานเทคนิคของห้องสมุดในต่างประเทศ พบว่า หอสมุดแห่งชาติ ประเทศฟินแลนด์ ได้มีการพัฒนา AI Tools ได้แก่ 1) Annif เป็น AI ที่ใช้ในระบบจัดหาหนังสือตามเนื้อหาและเรื่องย่อ 2) Fintoal เป็น AI ที่ใช้กับระบบที่พัฒนาต่อออกในปี 2017 รองรับการป้อนชื่อเรื่อง รูปภาพ หรือ URL โดยใช้ฐานข้อมูลเดียวกันกับ Annif

การประยุกต์ใช้ AI ในงานด้านเทคนิคของห้องสมุดจึงนับเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยยกระดับกระบวนการทำงานด้านการจัดหา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จากผลการทดลองและเปรียบเทียบกับระบบของต่างประเทศ ยังพบข้อจำกัดในหลายด้าน ทั้งความแม่นยำในการจัดทำ Metadata การเลือกหัวเรื่อง และความเข้าใจในบริบทภาษาไทย จากการเปรียบเทียบความแม่นยำคุณรัฐธีร์ เห็นว่าในการดำเนินงานเทคนิค บุคคลที่มีความชำนาญสามารถดำเนินงานเทคนิคของห้องสมุดได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด รองลงมาคือ บุคคลทั่วไป และ AI ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ AI จะสามารถช่วยลดภาระงานได้ แต่ยังไม่สามารถแทนที่มนุษย์ได้ โดยเฉพาะในบางบริบทที่ต้องการความละเอียดอ่อนทางวิชาชีพ แม้ว่า AI ยังไม่สามารถทดแทนมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ แต่สามารถทำหน้าที่เป็น “ผู้ช่วย” ที่ทรงพลังของบรรณารักษ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ หากมีการพัฒนาเครื่องมือให้เหมาะสมกับบริบทของห้องสมุดไทยมากขึ้น พร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจในศักยภาพและข้อจำกัดของ AI ก็จะสามารถนำเทคโนโลยีนี้มาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในอนาคต

คณะกรรมการบริหารชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษาในฐานะร่วมผู้จัดงานและผู้รับความรู้จากการบรรยายในการประชุมวิชาการครั้งนี้ ขอสรุปสาระสำคัญที่ได้รับเกี่ยวกับแนวทางในภาพรวมของการนำ AI มาใช้ในห้องสมุดว่า ควรพัฒนาตามระดับความพร้อม เช่น หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดทำ AI Strategy การบูรณาการ AI กับพื้นที่ทางกายภาพ ผสมผสานเทคโนโลยี AI กับแนวคิด Library space trends เพื่อให้การจัดการพื้นที่เป็นไปตามพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ มีการลงทุนอย่างเหมาะสม มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหา AI Tools ที่หลากหลาย ครอบคลุมลักษณะการใช้งาน สอดคล้องกับจำนวนบัญชีผู้ใช้ที่เหมาะสมกับบริบทการใช้งานจริง และเก็บสถิติการใช้งานและสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจในการบอกรับบริการในอนาคต สำหรับแนวทางสำหรับผู้บริหารหรือการวางแผน ควรให้ความสำคัญการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ โดยพิจารณา 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ งบประมาณ ผู้ใช้บริการ สถานที่และโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาบุคลากร เมื่อมีการนำ AI มาใช้งานห้องสมุดควรมีการกำกับดูแลและจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับความเป็นต้นฉบับและทรัพย์สินทางปัญญา คุณภาพของข้อมูล ความเป็นส่วนตัวและการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับแนวทางสำหรับผู้ให้บริการ ต้องพัฒนาทักษะใหม่ที่เรียกว่า "Machine learning librarian" เตรียมความพร้อมองค์กร ให้บุคลากรทุกระดับเข้าใจบทบาทของห้องสมุดในยุค AI ว่าเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ โดยส่งเสริมการทำงานแบบ "Experimental learning" เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวและเข้าใจการใช้ AI ในงานบริการและงานเทคนิคได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรียนรู้และยอมรับถึงข้อจำกัดของ AI ว่ายังมีความถูกต้องไม่สมบูรณ์ และแนวทางสำหรับผู้ให้บริการ ได้แก่ การส่งเสริมความรู้โดยการจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้งาน AI Tools ต่าง ๆ และการใช้เทคโนโลยีอย่างระมัดระวัง การจัดพื้นที่สำหรับการทดลองใช้ ที่ห้องสมุดต้องให้ความสำคัญการการจัดการพื้นที่ (Space) การสร้างประสบการณ์การใช้งาน

พัฒนาบริการ AI Tools ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ที่หลากหลาย โดยศึกษาจากระดับการศึกษา ประเภทผู้ใช้ คณะวิชา และประเภทของ AI Tools ที่นิยมใช้ และสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องคือการสำรวจความต้องการในการใช้งาน AI เพื่อห้องสมุดจะได้นำข้อมูลมาประกอบการจัดหาและพัฒนาการบริการบนพื้นฐานของความคิดเห็นจากผู้ใช้บริการ เพื่อให้เกิดประสบการณ์การใช้งานที่ดีที่สุด

Reference

Thammasat University Library. (2025, February 10). *Live broadcast: 2025 Annual Academic and General Meeting in collaboration with Thammasat University Library on "AI: Librarians' New Ally"* [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/search/top?q=thammasat%20univeraty%20library>